

Bava Metzia (97a)

אמר רבא — **Rava said:** מקרי דרדקי שתלא טבחא — **Regarding a teacher of children, a gardener, a butcher,** ואומנא ספר מתא — **and a blood-letter and a town barber,** all of them municipal employees — כולהו בעידן עבדתיהו — **when all of them** lend their property **at the time of their work,** כשאלה בבעלים דמו — **it is like** an ordinary case of **borrowing with the owner** in the borrower's service at the time of the loan, and so the borrower will be exempt from liability.

The Gemara discusses a case in which the identities of who is servicing and of who is being serviced are disputed:

שאל לן מר — **The Rabbis** in the Yeshiva **said to Rava,** their teacher: אמרו ליה רבנו לרבא — **“The services of the master** (i.e. Rava) **are lent to us** for our work, which is Torah study, for he teaches us Torah the entire day. Hence, if we borrowed an animal from the master and it died, we would not be liable.” אקפיד אמר להו — **[Rava] took issue** with his disciples' assessment of the situation, and **said to them:** לאפקועי ממונאי קא בעיתו — **“Do you desire to confiscate my money?”** אדרבה אתון שאילתון לי — **On the contrary! Your services are lent to me** for my work, which also is Torah study, דאילו אנא מצי אישתמוטי לכו ממסכתא למסכתא — **for whereas I can detach you from Mesechta to Mesechta,** אתון לא מציתו לאישתמוטי — **you cannot detach me.** Hence, if I borrowed an animal from you and it died, I would not be liable; the reverse, however, is not true.”

The Gemara partially rejects Rava's contention:

איהו שאיל להו ביומא דכלה — **But it is not** completely so, that which Rava argues. ולא היא — **Rather, [Rava's services] are considered lent to [the disciples] on the Day of the Kallah,** and so at that time they are regarded as being served, אינהו שאילו ליה בשאר יומי — **while [their services] are lent to [Rava] on all the other days** of the year, and then Rava is being served by them.

Rosh (there)

שאינ הרב יכול לשנות — **But if the matter depends on both of them:** ואם הדבר תלוי בשניהם — **that the teacher cannot change the Mesechta without the consent of the students,** ולא התלמידים בלא דעת הרב — **nor can the students change the Mesechta without the consent of the teacher,** אינם שאולין זה לזה כלל — **[their services] are not considered lent one to the other at all.**

Pesachim (6a)

שואליו ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום — **One should inquire into the laws of pesach** for **thirty days before Pesach,** in order to familiarize himself with its laws.

רבי משועבד לתלמיד

פתחי חושן (ו, סקכו"ו) - אין נפקא מינה אם לומד עמהם בחנם או בשכר, כיון שהוא לתועלת התלמידים, ואף אם ביד הרב לקבוע איזה לימוד, אם משום תועלת התלמידים הוא הרי זה כמשועבד להנאתם. ואף על פי שגם הרב נהנה במה שלומד עם תלמידיו, וכמו שאמרו מתלמידי יותר מכולם, עיקר ההנאה לתלמידים הוא. ופשוט הוא שאם יש סדר וזמן קבוע לשיעוריו אינו נקרא משועבד רק בשעות הקבועות, כמו גבי אומן לעיל.

מקור חיים (אורח חיים תכט) - ביומי דכלה לפי מה שכתבו הר"ן והט"ז דאין חיוב רק להשיב לשואלו דבר בהלכות פסח אף דקאי במסכת אחרת, משא"כ בשאר יומי. ולענין תשובת שאלה אין שייכות מהתלמיד להרב רק מהרב לתלמיד, משום הכי מיקרי הרב שאיל לתלמיד כיון שהוא מחויב לעשות דבר שלא כרצונו.

אבן האזל (הלכות שאלה ופקדון ב, ד) - ביומי דכלה אינו בגדר למוד עם תלמידים לפי שאז באים רוב עם לשמוע הלכות המועד ואין נפקא מינה להרב כמה יבואו לשמוע, אם כן אין שום אחד שאול להרב דהרשות בידו שלא לבוא לשמוע, רק הרב משועבד לדרוש, לכן הוא שאול להם כיון דכל אחד יכול לבוא לשמוע.

תלמיד משועבד לרבי

פתחי חושן (ו, סקכ"ז) - אם אינם יכולים לשנות באמצע המסכתא למסכתא אחרת אין הוא כשואל להם, אף על פי שתחילת בחירת המסכתא היה בידם, ואפשר לבאר שלמעשה גם הרב נהנה בלימוד עם תלמידים.

מקור חיים (אורח חיים תכט) - הא דהרב לא הוי שאיל להתלמיד מטעם דמצי לאשתמוטי אף דשאר פועל בודאי אף שהשכיר או השאיל עצמו לעשות איזה מלאכה שירצה הפועל דמצי לאשתמוטי ממלאכה למלאכה מיקרי הפועל שאיל לבעל הבית, ועל כרחך צריך לומר דמייירי כאן בהרב ותלמידים שהתנדבו ללמוד זה עם זה בחנם לזמן כמו רבנן ורבא, כיון דכל אחד צריך לחבירו שניהן משועבדין זה לזה בשוה והנאת שניהם בשוה, רק כיון שהרב מצי לאשתמוטי ממסכת למסכת בעל כרחן והמה מחויבין לעשות בהכרח שלא כרצונה מיקרי התלמידים שאולים... אבל רב שהוא שכור לתלמיד לעולם הרב מיקרי שאול לתלמיד.

שנים משועבדים זה לזה

אבן האזל (הלכות שאלה ופקדון ב, ד) - סובר הרא"ש דרב הלומד עם התלמידים וכן התלמידים אצל הרב הרי הם עושים מלאכת עצמם דהא רוצים ללמוד, וגם נהנים מזה, ולכן לא נקרא זה כלל במלאכתו של המשאיל, ורק אם מוכרחים לשנות ממסכת למסכת שמצד עצמו לא היה לומד זו המסכת אלא שמשועבד לחבירו זה נקרא מלאכת חבירו, ולכן אם לומדים מסכת קבועה ושניהם אינם יכולים לשנות לא נקראו כל אחד עוסק במלאכת חבירו אלא במלאכת עצמו... ולפי זה יהיה הרא"ש לשיטתו דמשמזמין עצמו למלאכה הוי בבעלים.

פתחי חושן (ו, סקכ"ז) - כל שכן בשני תלמידים שקבעו לעצמם שיעור שאין דינם כשואלים זה לזה.

חזו

תשב"ץ (ח"א ז) - שליח ציבור השכור לציבור שאינן יכולין להשמט מלבוא אצלו בעת התפילה אם שאל מהם בשעה ההיא הוויא שמירה בבעלים ופטור, ונראה שגם ביום ההוא אם שאלו ממנו הם פטורין, שגם הוא אינו יכול להשמט. ואפשר לחלק בהשמטות בין אם יש בעיר יותר מעשרה לאם אין שם אלא עשרה, דבעשרה אי אפשר להם להשמט ממנו לפי שחובת ציבור היא להתפלל בעשרה, אבל אם יש שם יותר מעשרה כל אחד יכול לומר לו והלא יש עשרה חוץ ממני, ואם כן הריני יכול להשמט מלבוא אצלך באותה שעה. אלא שאין השמטה זו נקראת השמטה, כדמוכחא ההיא דרבא דאמר להו אתון דשייליתו לי, ולא פטרו עצמן מפני שהיו יכולין להשמט מלבוא אצלו.

רמ"א (שמו, יג) - אם הקהל אינן יכולין להשמט ממנו הם כשואלין לו, ואם הוא אינו יכול להשמט מהן הוא נשאל להן.

מנחת פתים (שמו, יג) - וזה תימה דכיון דהם אינם יכולים לשמוט ממנו והוא אינו יכול לשמוט מהם אם כן שניהם חייבין כמו הרב עם תלמידיו כדאיתא בשלחן ערוך, ואולי מטעם זה שינה הרמ"א מדברי הרשב"ץ. והנה הרשב"ץ כתוב ש"ץ השכור לצבור, ומשמע דנוטל מהם שכר, ומהו משמע דלא כנתיבות המשפט ס"ק ד' שכתב דשכר בכל גווני מיקרי רק הוא שאול להם, ועיין במקור חיים, ובאמת שברמ"א השמיט תיבת שכור לצבור, ואולי היא מהאי טעמא להורות לנו דבחנם מייירי וכמו שכתוב בנתיבות המשפט ומקור חיים, וצריך עיון לדינא.

ערוך השלחן (שמו, יז) - ולמה אמרנו שהרב אין אנשי העיר נשאלים לו ולהש"ץ הם כשואלים לו, משום דשעת התפלה מוכרחים להיות בבית הכנסת ומקרו כשואלים לו, אבל להרב אינם מוכרחים לשאול שאלות ודברי תורה בשאין להם מה לשאול ולדון.

Anyone that gets paid is working for the employer(s).

If just one person pays, he is working for the one person, not for the rest of the attendees.

If he does not get paid:

Shoel U'Meishiv: He is working for the Talmidim.

Someone giving a Gemara Shiur:

If he can change the Mesechta, they are working for him.

The fact that they can choose not to come does not make a difference.

If they can change it, he is working for them.

If neither can change unilaterally, no one is working.
A pair of Chavrusas: No one is working.
Someone choosing to answer questions: He is working for them.
Rabbi who has a salary and decides to give a shiur is not getting paid for the shiur.

A Chazan:

If he is getting paid, he should be a worker (Minchas Pitim; cf. Tashbeitz).
If he is not getting paid:
If they cannot leave him, they are working for him.
Even if there are more than 10, they are working for him (Tashbeitz).
They have to come to shul (Aruch HaShulchan).
He has a bad voice, but they come out of respect for him.
On a day he is working he cannot leave; he is working for them.

I. Q. If Rosh is correct, why does Taz say that the Rav is working for the students? They should be working for each other, in which case they are both liable. And also why during the Kallah do we say that the Rov is working for the students?

A. And if he is not, answering questions is not a learning experience for a Rebbi. It is therefore not like two people learning who cannot switch Mesechtos without mutual consent (Mkor Chaim). No one is working for the Rov, because no one has to show up to a public shiur [unlike when the Rebbi is learning with his students] (Even HaEzel).

II. Q. In the case where the students work for the Rebbi, why is it different than any worker who can choose what job to do?

A. In this case the Rebbi is not getting paid. (Nesivos and Mkor Chaim).

III. Q. Why is a Tzibur considered to be working for the Chazan and not for a Rebbi during the Kallah?

A. Because they have to daven; but they do not have to ask questions (Aruch HaShulchan). Because the chazan has a bad voice and they have to listen to him (Pischei Choshen). Because the chazan is a chiyuv and he needs them for a minyan (me).

IV. Minchas Pitim.

אומן

מאירי (בפתחי חושן סק"ה) - כשאמרו שהוא שאול או שכור להם דוקא ביום שהם יושבים לעסוק באותה מלאכה והוא שאמר בעידן עבדתי, ומכל מקום גדולי המפרשים וגדולי הרבנים פרשו בעידן עבדתי, בזמן הראוי למלאכה אף על פי שאינו עוסק בה הואיל והוא משועבד לה, הא אם שאלו ממנו בעת שאינו ראוי למלאכה כגון בלילה או בשעת האוכל אין זה שאלה בבעלים.

ערוך השלחן (שמו, טו) - כל אומן בשעה שעוסק באומנתו של בעל הבית אם הוא שכיר יום אם שאל בעל הבית ממנו דינו כשאינה בבעלים אף שאינו עוסק בהמלאכה בשעה זו, ואם הוא קבלן אין דינו כשאינה בבעלים אלא בשעה שעוסק בהמלאכה אבל בשעה שאינו עוסק אף דמוטל עליו לעשותה ולגמרה מכל מקום כיון דיכול להניחה למחר אין זה כשאינה בבעלים. ובעל עגלה בכל הזמן שהוא נוסע הוא דינו כשאינה בבעלים נגד מי שנוסע עמו אפילו בשעה שעומד במלון כיון שהוא מוכרח לנסוע עמו מיד.

פתחי חושן (ו, סק"ב) - אפילו לפירוש הערוך השלחן יש לעיין שלכאורה אין בזה כדי לעשותם שאולים, שהרי ביאתם לבית הכנסת לתועלתם לשם תפלה בצבור באים ולא להנאת ותועלת הש"ץ, ולא עדיף מהלך עם בהמתו לסעדה, ולא דמי לרב ותלמידים שיכולים לשנות ממסכתא למסכתא לתועלתו כדי שלא לשכח לימודו... אבל בש"ץ עם הקהל מה ששומעים נגיתו בשעת תפלה אין זה לתועלת הש"ץ ותועלתם לענין התפלה בצבור שלשמה באו אינה נפגמת בכך. ובדוחק אפשר לומר שלכן שינה הרמ"א מדברי הרשב"ץ ואיירי בשני אופנים, וברישא איירי בש"ץ שאין תפלתו עריבה לקהל והיו יכולים להתפלל בצבור במקום אחר, ומפני כבודו של הש"ץ באים לשמעו, נמצא שעיקר ביאתם הוא לתועלתו, ולכן הם כשואלים לו ולא הוא להם, דומיא דרב לתלמידים... ובסיפא איירי בש"ץ שתפלות עריבה לקהל ורוצים שהוא יתפלל, וכיון שהוא שכור להם הרי הוא משועבד להם כשם שכל פועל שאול לבעלים אף על פי שנהנה ממלאכתו, ולא הם לו.